

KORRUPSIYA—TARAQQIYOT KUSHANDASI

O‘rozqulov Oybek Muzaffar o‘gli

O‘zbekiston xalqaro islom akademiyasi Islomshunoslik fakulteti, Islom tarixi va manbashunosligi yo‘nalishi 2- bosqich talabasi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada korrupsiya haqida tariximizga nazar soladigan bo‘lsak, yozma manbalarda korrupsiya haqida eramizdan avvalgi Shumer podsholigi davrida eslatib o‘tiladi. Korrupsiya bizning kunlargacha yetib kelganligi shundan dalolat beradiki, boshqa illatlar kabi, uni ham tag-tugi bilan yo‘qotib bo‘lmaydi. Hatto rivojlangan o‘arb davlatlari ham korrupsiyadan butkul xalos bo‘lolmagan. Biroq jamiyat rivojiga xavf soluvchi korrupsiyaning oldini olish, unga qarshi kurashish Yer yuzidagi barcha davlatlarda hamisha va hamma zamonda davom etgan. Shu jumladan yurtimizda sodir bo‘layotgan korrupsion holatlarning olish uchun bor kuchimizni safarbar etishimiz yoshlarimiz ongida korrupsiya va uning oqibatlari haqida imunitet shakllantirishimiz kerak.*

Kalit so‘zlar: *Korrupsiya, jamiyat, davlat, surushtiruv, jinoyatchi, adolatsizlik, daromad, jamoatchilik, huquq, idora, boshqarma, illati, muammo, yechim, taklif.*

Korrupsiya masalasi dunyo miqyosida hal etilishi lozim bo‘lgan eng asosiy global muammolardan biridir. Bu muammo har qanday davlat va jamiyatning ijtimoiy-siyosiy va iqtisodiy rivojlanishiga jiddiy putur yetkazadigan, inson huquq va erkinliklarining poymol bo‘lishiga olib keladigan salbiy illatdir. Shuning uchun ham bugungi kunda korrupsiyaga qarshi kurash masalasi xalqaro ahamiyat kasb etib, jahon siyosatining muhim masalalari qatoridan joy oldi. Korrupsiyaning eng keng tarqalgan turlariga davlat mulkini talon-taroj qilishlik, poraxo‘rlik, firibgarlik, tovlamachilik kabi bir qator jinoyatlar kiradi. Bunday jinoyatlar iqtisodiyotni zaiflashtirib, siyosiy boshqaruvni izdan chiqarishi va fuqarolarning davlat tizimi va siyosiy tizimlarga nisbatan ishonchsizligini hamda noroziligini keltirib chiqaruvchi omillar deyishimiz mumkin. Masalaning qo‘yilishi va tadqiqot usuli. Korrupsiya — bu jamiyatni turli yo‘llar bilan iskanjaga oladigan dahshatli illatdir. U demokratiya va huquq ustuvorligi asoslariga putur yetkazadi, inson huquqlari buzilishiga olib keladi, bozorlar faoliyatiga to‘sqinlik qiladi, hayot sifatini yomonlashtiradi va odamlar xavfsizligiga tahdid soladigan uyushgan jinoyatchilik, terrorism va boshqa hodisalar ildiz otib, gullashi uchun sharoit yaratib beradi. Nazariyotchi olimlar, siyosatchilar va amaliyotchilar o‘rtasida korrupsiya tushunchasi to‘g‘risida turli-tuman fikr va mulohazalar mavjud bo‘lib, ko‘pchilik uni kengroq ma‘noda ifodalashga harakat qiladi. Ba‘zi olimlar pora evaziga sotilishning o‘zini korrupsiya desa, ba‘zilar korrupsiya bu keng ko‘rinishdagi jinoiy uyushma, deb ta‘riflaydi. Nazariy talqin etganda korrupsiya – davlat funksiyasini bajarish topshirilgan xizmatchilarning o‘z xizmat mavqeyi va egallab turgan mansabi hamda u bilan bog‘liq bo‘lgan obro‘sidan shaxsiy boylik orttirish maqsadida yoki bir guruh shaxslarning manfaatlari yo‘lida g‘araz maqsadlarda foydalanishdan iborat bo‘lgan hokimiyatga

putur yetkazishda ifodalangan jamiyat uchun xavfli hodisadir. Shuning uchun ham adabiyotlarda “Davlat funksiyalarini bajarish vakolatiga ega bo‘lgan shaxslarning g‘ayriqonuniy tarzda moddiy va boshqa boyliklar, imtiyozlarni olishda o‘z maqomi va u bilan bog‘liq imkoniyatlardan foydalanishi”, deb ta‘kidlanadi . Korrupsiyaga aralashgan, bu jirkanch illatga qo‘l urgan odam uchun aziz narsalar, mo‘‘tabar tuyg‘ularning qadri yo‘qoladi. Bunday odamlar hayotda hamma narsani sotib olish va sotish mumkin, deb o‘ylaydi. Ular uchun hayot faqat puldan iborat, deb qarash fikri ustunlik qiladi. Imon-e‘tiqod, or-nomus, vijdon, xullas, umuminsoniy qadriyatlar, ular uchun xuddiki ertakdir. Shu bois ham ular ota-onasi, qarindosh-urug‘lari, yoru birodarlari, mahalla-ko‘yning yuzini yerga qaratishdan, boshini egishdan uyalmaydi . Tadqiqot natijalari va ularning muhokamasi. So‘nggi yillarda korrupsiyaga qarshi kurashish borasidagi ishlar mutlaqo yangi bosqichga ko‘tarildi. Prezidentimiz tashabbusi bilan butun mamlakatda tom ma‘noda korrupsiyaga qarshi urush e‘lon qilindi. Shu sababli loqaydlik, befarqlik, ikkiyuzlamachilik, tovlamachilik, firibgarlik, urug‘-aymoqchilik, tanish-bilishchilik, poraxo‘rlik kabi illatlarning sodir etilishiga qarshi kurashda barchaning faolligi yaqqol ko‘zga tashlanmoqda. Shu ma‘noda joylarda va ta‘lim muassasalarida korrupsiyaga oid tadbirlar, turli tanlovlar har yili o‘tkazilib kelinmoqda. Mamlakatimizning kelajagini va obro‘-e‘tiborini qadrlaydigan har bir vijdonli fuqaro bu kabi tahdidlarni esda tutmog‘i darkor. Halol mehnat qilish, o‘z bilimi, kuch-g‘ayrati va ijodiy qobiliyatini sarflash uchun barqaror shart-sharoit bo‘lishini istaydigan, farzandlari va yaqin kishilari kelajakda ham demokratik, fuqarolik jamiyatida sivilizatsiyalashgan bozor munosabatlarining samaralaridan to‘la-to‘kis foydalanishni orzu qiladigan har bir fuqaro, korrupsiya yo‘liga o‘z vaqtida zarur to‘siq qo‘yilmasa, bu illatlar qanday ayanchli oqibatlarga olib kelishini anglash qiyin emas. Biz korrupsiya balosiga birgalikda, ahillik bilan, dadil qadamlar ila kurashmog‘imiz zarur.

–Bugungi kunda keng xalq ommasiga korrupsiya bilan qo‘lga olingan jinoyatchilarning keyingi qismlari haqida yetarlicha axborot berilmayotir. Bu boradagi taklifim, ular jazoga tortilgach, vaqti-vaqti bilan jazoni o‘tash jarayonlari, qanchalik ko‘zlari ochilayotgani, pushmon-u armonga to‘la “dil so‘zlari”, bolachaqalarining anduxli intervyulari ham namoyish etib borilsa, bu boradagi huquqiy ma‘rifiy ishlar samaradorligi yanada ortgan bo‘lar edi.

- Antikorrupsion qonunchilikni yanada rivojlantirish;
- Korrupsiyaga aniq ta‘rif ishlab chiqish va qonunchilikka joriy qilish;
- Milliy qonunchiligimizni BMT Korrupsiyaga qarshi konvensiyasi talablari bilan hamohangligini ta‘minlash;
- Davlat xizmatchilarining “Hulq-atvor Kodeksi”ni ishlab chiqish;
- Respublikamizning markaziy telekanalida jamiyatimizdagi korrupsion holatlar, shuningdek, har xil jinoyatchilik va huquqbuzarlik holatlarini fosh etishga qaratilgan “Adolat tarozosi-24” nomli telekanal tashkil etish maqsadga muvofiqdir.

Korrupsiyani yengishning turli yechimlari taklif qilinadi. Ba‘zilar avvalo tizimni raqamlashtirish zarurligini aytsa, boshqalar ishchilar maoshini ko‘tarish, qonuniy jazoni

kuchaytirish va korrupsiya holatlarini aniqlash bo'yicha alohida tekshiruvlarni amalga oshirish kerakligini ta'kidlaydi. Korrupsiya nima? Faraz qiling, siz tansoqchi yolladingiz va sizni himoya qilishi uchun qurol berdingiz. Endi unda sizga nisbatan ustunlik mavjud: uning quroli bor, sizda esa yo'q. Bu qurolni u ertaga o'zingizga qarshi ishlatmasligiga kim kafolat beradi? Xulosa. XX asrning ikkinchi yarmida kam rivojlangan davlatlarda korrupsiya jamiyatning rivojlanishi uchun yaxshi, degan fikr keng tarqalgan (Leff, 1964; Hantington, 1968; Lui, 1985). Chunki bu davlatlarda qonunlar to'g'ri ishlab chiqilmagan, mansabdor shaxslar lavozimiga tushunarsiz usullarda tayinlangan. Bunday holatda odamlarning biznesni rivojlantirish va sun'iy to'siqlarni bartaraf etish uchun pora berishdan boshqa iloji qolmaydi. Lekin XXI asrga kelib ko'pchilik olimlar korrupsiyaning foydalaridan ko'ra zararlari ko'pligini tan olishdi. Uning ustiga korrupsiya holatini yaxshi deyish aslida davlat sektorini yaxshilash, rivojlantirish vazifasi keyinga surilishiga olib keldi. Jumladan, iqtisodiy sohada korrupsiyaning mavjudligi quyidagi jarayonlarga doimiy ravishda salbiy ta'sir o'tkazadi:

–Davlat mablag'lari va resurslarining samarasiz taqsimlanishi va sarflanishiga, - biznesni yuritishda vaqt va moddiy xarajatlarning oshishiga,

–Narxlarning o'sishiga,

–Raqobat muhiti yomonlashishi va hamma uchun o'yin qoidalarining bir xil bo'lmasligiga,

–Xufiyona iqtisodiyot o'sishi va soliq tushumlarining kamayishiga,

–Investitsion muhit yomonlashishiga, investitsiyalar kamayishi va umuman mamlakat iqtisodiyoti samaradorligining pasayishiga olib keladi. Demak, korrupsiyani kamaytirish uchun undan foydani kamaytirib zararni ko'paytirish kerak. Buning uchun quyidagi ishlarni bajarish kifoya:

–Qonuniy jazoni kuchaytirish va uning muqarrarligini ta'minlash;

–Korrupsiya holatlari va keltirib chiqaruvchi omillarni aniqlash bo'yicha alohida tekshiruvlarni kuchaytirish;

–Ishchi maoshini oshirish.

Demak, biz ishni birinchi navbatda o'zimizni va bolalarimizni to'g'ri tarbiyalash, qonunlarga amal qilib yashashni o'rgatishdan boshlashimiz kerak. Maktabda yoshlarga qonunga amal qilib yashash o'zlari uchun yaxshiligini tushuntirishimiz kerak. Shunda ancha pul va vaqtni tejaymiz. Korrupsiya balosidan bir qadar qutulamiz.

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR:

1. Kholmiraev, J., Kuchkorov, I., & Kakhkharov, A. (2022). Problems of carrying out auto technical research with the participation of two-wheeled mechanical vehicles. *Central Asian Academic Journal of Scientific Research*, 2(5), 204-207.

2. Kholmiraev, J., Kuchkorov, I., & Kakhkharov, A. (2022). Determining the need for spare parts for special vehicles operating at airports. *Central Asian Academic Journal of Scientific Research*, 2(5), 208-211.

3. Kholmiraev, J., Kuchkorov, I., & Kakhkharov, A. (2022). Complete assessment of the quality of the delivery of spare parts for the technical service of the vehicle fleet. *Central Asian Academic Journal of Scientific Research*, 2(5), 212-215.
4. Melikuziev A. et al. Improving the performance of the fuel injection system // *Development and innovations in science*. – 2022. – T. 1. – №. 14. – C. 10-14.
5. Kuchkorov, I. (2022). Analysis of available parking spaces in foreign countries of transit roads for cargo transportation by international vehicles. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(10), 537-542
6. Qo'chqorov, I. "Korrupsiya -kelajagimiz kushandasi" maqolasi